

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен
“доктор” по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни
науки; професионално направление 3.8. Икономика; научна специалност
Икономика и управление

Автор на дисертационния труд: Добри Матеев Дунчев, редовен докторант
към катедра „Икономика” при Аграрен университет, гр. Пловдив.

Тема на дисертационния труд: „Оценка на иновационните технологии в
прецизното земеделие“

Изготвил становището: проф. д-р Иван Димитров Пенов, Аграрен
Университет-Пловдив, катедра „Икономика”; област на висше образование 3.
Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8.
Икономика; научна специалност „Икономика и управление“, определен за член
на научното жури със заповед № РД-16-546/ 25.06. 2020 год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата

Докторантът **Добри Матеев Дунчев** завършва Аграрния Университет гр.
Пловдив специалност Екология и опазване на околната среда- бакалавърска
степен през 2005. През 2008 получава магистърска степен специалност
Екология на селищни системи, а през 2010 получава магистърска степен
Счетоводство и контрол. От март 2017 е зачислен като редовен докторант към
катедра икономика, Факултет по Икономика, Аграрен университет- гр. Пловдив.

Работил е за Haygrove LTD, Великобритания, като е заемал различни
позиции от ръководител на група по прибиране на реколтата до мениджър по
трудово планиране и подбор на персонал

Владее добре английски и руски език, което и е дало възможност да
ползва литература от различни теоретични школи.

2. Актуалност на проблема

Земеделието е важен отрасъл за развитието на икономика в България. Дигиталните технологии навлизат все повече във всички отрасли, но поради специфичността на технологичните и социалните процеси в земеделието тук навлизането е сравнително по-бавно. Въпреки това през последните години фермерите все повече се ориентират към тях. Причините за това варират от недостига на работна сила, стремеж за оптимизиране на процесите и намаляване на разходите, засилена конкуренция и др.

У нас процеса на внедряване на дигиталните технологии е сравнително слабо изследван. В тази връзка темата на дисертацията „Оценка на инновационните технологии в прецизното земеделие“ е актуална както за теорията, така и за практиката.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване

Целта на изследването е ясно дефинирана „... да се анализира техническата и икономическата ефективност на инновационните технологии в селското стопанство, въз основа на което да се оцени възможността за внедряването им в България при специфичната за отделните сектори производствена и институционална обусловеност“

Предмет на изследването е оценка на ефекта на инновационните технологии в прецизното земеделие

Обект на изследване е секторът на меките плодове, анализиран чрез четири стопанства във Великобритания и едно в България.

Основна хипотеза: внедряването на иновации спомага за повишаване на техническата и общата икономическа ефективност

Задачи: Дефиниране на концепцията „Устойчиво развитие“ и проявлението и в селското стопанство; синтезиране на теориите за иновациите политики и значението им за фермерите и аграрните системи; изясняване на връзката между прецизното земеделие и устойчиво развитие; представяне на технологии в прецизното земеделие; адаптиране на методика на изследването; изследване във Великобритания и България; анализ на ефективността на

технологиите; предлагане на решения за устойчиво развитие на сектора „Меки плодове“ в България

Методи на изследване: Техническата ефективност е анализирана с показателите производителност на земята, а управлението на производството на база отделни части на полето; среден добив и др. За анализа на използването на трудовите ресурси са проследени броят сезонни и постоянни работници средно за четирите години на проучването. Производствената специализация на фермите е анализирана със структура на отглежданите култури. Икономическа ефективност е анализирана с показателите приходи/разходи, брутна печалба, инвестиционни и производствените разходи. Качеството на готовата продукция е изследвано с показателя дял на качествената продукция (която се реализира на пазара в свежо състояние) и дял на некачествената продукция (която се преработва или се бракува).

Обем на извадката: Анализирани са пет ферми (четири във Великобритания и една в България). Изследването за период от 2016-2019г. Анализът се базира на проследяване на ефекта от различните технологии.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати

Дисертационният труд е в обем от 218 страници от които: увод -4 страници; теоретична част – 83 страници; аналитична част - 62 страници; конструктивна част – 25 страници; изводи и препоръки – 5 страници; литература - 24 страници. В текста са включени 22 таблици и 54 фигури.. Използвани са 331 литературни източника (17 на кирилица; 294 на латиница; 20 интернет източници).

Дисертационният труд е добре структуриран и включва всички необходими елементи.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература

Дисертационният труд включва увод, три глави, заключения и препоръки. В увода са представени: актуалността на проблема; целта и етапите на работа; предмета и обекта на изследването; основната теза и методите на изследването.

Първа глава е теоретична. В нея са изяснени същността на категориите устойчиво аграрно развитие. Дискутиирани са различни теоретични аспекти на иновациите, инновационните технологии, инновационния процес; дифузията при прилагане на иновациите. Изяснена е същността на прецизното земеделие и неговите компоненти. Разгледани са основните технологии в прецизносто земеделие. Теоретичните постановки са разгледани в контекста на аграрния сектор. Главата завършва с представяне на методиката на изследване.

Втора глава е емпирична. В нея първо са представени видовете меки плодове, стопанско им значение и технологиите при отглеждането. Второ, направен е анализ на технологиите при отглеждането на къпини във Великобритания. Трето, направен е анализ на технологиите при отглеждането на къпини в България. Анализът, включва да основни елемента; оценка на технологиите и оценка на резултатите (инвестиции, приходи, производствени разходи, брутна печалба).

Трета глава е конструктивна. В нея са представени стратегиите за цифрово земеделие в световен и Европейски план. Дискутиирани са стратегически документи в областта на информационните и комуникационни технологии в България. Извършен е анализ на състоянието на българското земеделие в процеса на цифровизация и на нагласите в аграрния сектор към цифровизацията.

Заключенията и препоръките произтичат от изследването.

6. Приноси на дисертационния труд

Представената работа е завършен изследователски труд. Напълно споделям приносите, които кандидатът е посочил в разработката.

7. Критични бележки и въпроси

Към представената работа имам следните критични бележки:

- Теоретичната част може да бъде съкратена. Според мен прекалено дълбока са разгледани някои концепции, които не се използват в емпиричната част. Например, представената оптимизация на производствения процес.

- В работата са изведени 32 извода. Те биха могли да се групират в няколко по-обобщени категории.
- В съдържанието (в началото на работата) липсва частта изводи и препоръки
- Когато се ползват фигури директно от други източници добре е те да бъдат допълнително обработени за да бъдат по-ясни. Например -фигура 2.1 Система за прецизно напояване.
- Изводите и препоръките са основно какво трябва какво трябва да се направи, но няма информация кой да го направи (в някои от изводите е посочено правителството) и защо не е направено до сега. Добре би било да се посочи кой да го направи и как отделните участници в процеса биха реагирали.

Към докторанта имам следните въпроси:

- От прегледа и анализа на нормативната документация изглежда ще рамката за внедряване на прецизните технологии е налице. Защо тогава производителите в България не са склонни да използват прецизните технологии ?
- Защо дребните производители са още по-малко склонни да използват прецизните технологии ?
- Какво не е наред в подхода за дифузия на прецизните технологии в България?

8. Публикувани статии и цитирания, автореферат

Представени са 5 публикации свързани с дисертационния труд – 1 самостоятелна и 4 в съавторство. Публикувани са съответно в списанията *Trakia Journal of Sciences*, (2019) на Тракийския Университет; *Agricultural Sciences* и Научни трудове на Аграрен университет – (2019,2020); *Problems of Agricultural Economics* (2019).

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на качеството на работата, приложените различни методи на изследване, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оцена ПОЛОЖИТЕЛНО.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на **Добри Матеев Дунчев** образователната и научна степен "доктор" по научната специалност „Икономика и управление".

Дата 29.07.2020

гр. Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р. Иван Пенов)